

EIGERSUND KOMMUNE

TILTAKSSTRATEGI FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)

2024-2031

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning

1.1 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

2.0 Strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket i Eigersund 2024-2031

2.1 Kulturlandskap

2.2 Friluftsliv og tilgjengelighet

2.3 Biologisk mangfold

2.4 Forurensing

2.5 Kulturmiljø, kulturminner og verneverdige bygninger

2.6 Prioriteringer i SMIL strategi vist i tabell etter tiltaksliste i Agros

3.0 Behandling av SMIL søknader

1.0 Innledning

1. januar 2004 overtok kommunene råderetten over SMIL midler som skal gå til miljøtiltak i jordbruket. Midlene gis i samlet pott til kommunene, som får i oppgave å fordele midlene lokalt. Kommunene skal utarbeide tiltaksstrategier og fatte vedtak om tildeling av midler til søker. Tiltaksstrategiene kan nå være 8-årige.

Landbruksdirektoratet tildeler årlig SMIL – ramme i tildelingsbrev til Statsforvalter embetene fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Statsforvalteren skal tildele midler videre til kommunene, være veileder, klageinstans og utføre kontroller. Ved tildeling av midler vil Statsforvalteren blant annet se på hvilken aktivitet som har vært i kommunen tidligere, og kommunens egen tiltaksstrategi, samt oppfølging av denne. Strategiplanen for 2024-2031 er endret noe i forhold til foregående plan (2020-2023) pga endret tiltakstypeinndeling fra sentralt hold. Regionalt miljøprogram 2023-2026 gir nå føringer for regionalt miljøtilskudd i jordbruket og tilskudd til spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). I Rogaland er særlig tiltak som reduserer forurensning til vassdrag og tiltak som fremmer biologisk mangfold prioriterte.

RMP er et årlig tilskudd som ytes til de som er berettiget dette etter gjeldende forskrift. SMIL midler (engangsinvestering) tildeles etter særskilt søknad og er gjenstand for prioriteringer.

I SMIL strategien er det satt opp prioriteringer med støttenivå i prosent i en tabell basert på Landbruksdirektoratets Agros tiltaksliste. Agros er saksbehandlingssystemet for SMIL midler. Det er ikke nødvendig å sette opp i strategien midler som er tenkt brukt. Det er allerede meldt inn planlagt brukte midler for 2024 ved rapporteringen om bruken av SMIL midler for 2023 til Statsforvalteren. Eigersund får tilført ca. 350.000 årlig SMIL midler.

Strategiplanens hovedsatsingsområder i prioritert rekkefølge:

Friluftsliv (turstier)

Biologisk mangfold (kystlynghei, slåttemark osv...)

Kulturlandskap (andre tiltak)

Forurensning (tak over gjødsellager, åpne lukkede vannløp osv.)

Kulturminner og kulturmiljøer (verneverdige bygg, steingjerder osv...)

Når kommunen skal behandle søknader fra brukerne tas det utgangspunkt i følgende: Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), Regionalt miljøprogram for Rogaland, og Eigersund sin tiltaksstrategi for SMIL midler.

1.1 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Fastsatt av Landbruksdepartementet 4. februar 2004 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 23 (jordlova) § 3 og § 18. Forskriften ble sist endret 21.12.2020.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) skal bidra til å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket utover det som kan forventes gjennom vanlig landbruksdrift.

Det kan blant annet gis støtte til følgende:

- Tiltak i kulturlandskapet.
- Fremme friluftsliv og tilgjengelighet i landbrukets kulturlandskap.
- Bevare biologisk mangfold.
- Bevare kulturminner og kulturmiljøer ved skjøtsel og landskapspleie (ordningen inkluderer verneverdige bygg).
- Tiltak som tar sikte på å redusere forurensning

Det kan gis midler til planlegging og tilrettelegging og til gjennomføring av tiltak.

Kriterier for tildeling av SMIL midler:

- Tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket av 19.12.2014. Det må foreligge tillatelse fra landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nevnt i forskriftens §§ 4 og 5.
Søker må oppfylle vilkår i forskrift av 1.juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging og forskrift av 26.07.2004 nr. 1138 om plantevernmidler § 18 femte ledd.
- Dersom tiltaket er påbegynt skal ikke tilskudd gis.
- Det kan ikke innvilges tilskudd til prosjekt eller tiltak på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune med mindre tiltaket er et fellestiltak der en eller flere tilskuddsberettigede landbrukseiendommer er med.

- Det søkes elektronisk via Altinn- Agrosportal. Søknaden må inneholde kostnadsoverslag og finansieringsplan, beskrivelse av tiltaket og kart over eiendommen. Søknaden sendes kommunen elektronisk.

2.0 Strategi vedrørende spesielle miljøtiltak i jordbruket i Eigersund 2024-2031

2.1 Kulturlandskap

Det er mange flotte kulturlandskap i Eigersund. Disse er imidlertid ikke registrert som regionalt viktige i Regionalt miljøprogram for Rogaland. Fokuset blir da andre tiltak i kulturlandskapet som det kan gis SMIL midler til. Andre tiltak i kulturlandskapet er for eksempel fjerning av piggtråd. Det er et viktig tiltak for ferdsel i kulturlandskapet, men også viktig tiltak for å hindre skader på vilt.

Andre tiltak i kulturlandskapet (fjerning av piggtråd) vil i kommende periode ha 5. prioritet.

2.2 Friluftsliv og tilgjengelighet

Det er svært viktig at det gis muligheter for friluftsliv i landbrukets kulturlandskap. Ved å legge til rette for ferdsel her, får allmennheten tilgang til disse vakre områdene som inkluderer kulturminner, gamle ferdselsårer, gammel kulturmark og verdifulle naturtyper. Allmennheten får også en mer positiv holdning til landbruket ved å vise dagens drift og vitnesbyrd på tidligere driftsformer. Samtidig får en styrt ferdselen til bestemte egnede områder som ikke kommer i konflikt med landbruket.

Det vil også være mulighet for å etablere overnattingstilbud og andre tjenester i tilknytning til stisystemene som landbruksnæringen kan dra nytte av. Her kan det søkes om midler fra Innovasjon Norge. Det er en høyt prioritert oppgave å gi tilskudd til å fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet i landbruksområdene.

Dalane Friluftsråd har i samarbeid med landbrukskontoret registrert stisystemer tilknyttet jordbrukets kulturlandskap i Eigersund kommune inn på digital portal : www.godtur.no. Godtur.no fases nå ut. Aktuelle stier ligger inne på www.telltur.no og www.ut.no.

Det å sikre allmenheten ferdsel er et nasjonalt satsingsområde som også gjenspeiles regionalt og også lokalt. Vi har fra før "Opplev Dalane traséene " som er integrert i det totale turtilbudsregimet. Opplev Dalane traséen er et turstinnett hvor en har tatt utgangspunkt i de gamle ferdselsveiene. Nå foreligger det i tillegg en beskrivelse og kartfesting av mange andre stier som ikke er med i " Opplev Dalane " .

De stisystemer som registreres er tilskuddsberettiget angående vedlikehold over Statsforvalterens ordning " Regionalt Miljøprogram for Rogaland".

Det kan gis SMIL midler til opparbeiding av turstier, parkeringsplasser og skilting, gjerdekyvere og hundeporter og til utsiktsrydding.

Tiltak på turstier på jordbruksarealer som er en del av sammenhengende turløype vil i kommende periode ha 1. og 2. prioritet.

2.3 Biologisk mangfold:

Eigersund kommune har et rimelig rikt biologisk mangfold. Særlig vil vi peke på kystlyngheiene som er særlig intakte i vår kommune. Det er omkring 56 km² med registrert utvalgt naturtype kystlynghei i kommunen.

Kystlynghei ble i februar 2015 fastsatt som utvalgt naturtype.

Områdene var tidligere inndelt etter svært viktig, viktig og lokalt viktig. Det er nå ny definisjon av utvalgt naturtype kystlynghei etter tilstand og naturmangfold. Alle lokaliteter med kystlynghei inngår i utvalgt naturtype med unntak av lokaliteter med svært lav kvalitet.

De viktigste kystlyngheimrådene er fra Auglend i sør til Myklebust og Skjelbreid i nord, samt i Hellviksområdet (Oгнаheia). Ellers er det også viktig kystlynghei på Veshovda, Horve, Koldal, Grastveit, Mong, Kydland, Grødem, Rodvelt, Hellenen og Skailand, Nodland i Heia og Tengs/Øksnabø/Leidland nord for Fossvatnet og andre mindre områder.

Det er en prioritert oppgave å ta vare på kystlyngheiene. Lyngheiene har en gammel historie. Lyngheiene ble til ved at skogen ble hogd ned og lyngvegetasjonen holdt ved like ved regelmessig beiting, slått og brenning. I Eigersund har flere grunneiere villsau. Disse har stor interesse i å ta vare på lyngheiene, da disse er viktige som fôrgrunnlag for villsauen. Det er bevilget mye SMIL-midler til å bevare og fremme lyngheier i Eigersund de siste årene. På Søre Eigerøy er blant annet arbeidet med å skjøtte lyngheiarealer på om lag 6000 dekar godt etablert, og gjenstand for planmessig skjøtsel og drift.

Biologisk mangfold omfatter også andre truede naturtyper (for eksempel slåttemark og slåttemyrer) og truede dyrearter (f.eks. pollinerende insekter). Det er registrert slåttemark i Eigersund på Skadberdsandenplen, Gyarhavn, Lenvik, Tengs, Stapnes, Æsan og Grødemsfoss.

I 2009 kom Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldlova). Dette er et lovverk som har betydning i forhold til prioritering av de midler Statsforvalteren stiller til rådighet.

Det kan gis SMIL midler til restaurering av kystlynghei (rydding, brenning og inngjerding slik at beiting kan foregå) til restaurering av andre naturtyper, utarbeiding av skjøtelsesplaner, båtfrakt av sau, til miljøplantinger, opparbeiding av pollinatorvennlige områder og informasjonsskilt.

Fjerning av fremmede arter er innenfor SMIL ordning, såfremt at tiltaket ligger på landbrukseiendom og søker kan motta SMIL-midler. Eigersund har hatt store utfordringer med Boersveinblom. Statsforvalteren har bevilget egne midler til dette.

Tiltak på kystlynghei og slåttemark er satt opp i planen for 2024-2031 med 3. og 4. prioritet når det gjelder SMIL midler.

2.4 Forurensing – næringsstoffer på avveie

Hovedmål for satsingsområdet « Forurensing » er å redusere forurensing eller risiko for dette - med tap av næringsstoff, humuspartikler (fekale stoffer) samt øvrige forurensende utslipp til jord, vann eller luft fra jordbruksareal, fôr eller gjødselvarer.

EUs vanddirektiv, som er implementert av Norge, påvirker nasjonal, regional og lokal landbrukspolitikk og medfører økt fokus på forurensing. Kommunen er opptatt av at vannforekomstene i Eigersund ikke skal bli forringet, men fremdeles være i miljøklasse god eller svært god.

Regionalt miljøprogram for Rogaland 2023-2026 har særlig tiltak som reduserer forurensning til vassdrag høyt prioritert.

SMIL midler til ulike miljøfremmende tiltak, utover det som er lovpålagt innsats, skal prioriteres.

Det kan gis SMIL midler til å etablere og vedlikeholde hydrotekniske tiltak, etablere kantsoner mot vassdrag, renseparker (fangdammer) og jordvoller, og tak over gjødsellager (hindrer gasstap). Hydrotekniske anlegg er: gjenåpning bekkelukkinger, utbedring og oppgradering av eksisterende bekkelukkinger, forbyggingsarbeid i form av sikring av bunn og sider i åpne kanaler, erosjonssikring og steinsetting av utløp og skråninger.

Det er ikke åpning for å kombinere SMIL midler til hydrotekniske anlegg med tilskudd til drenering i en og samme arbeidsoperasjon. Drenering har en egen tilskuddsordning.

Bygging av gjødsellager kan det søkes midler til gjennom Innovasjon Norge. SMIL ordningen gjelder kun tak over gjødsellager.

Tiltak for å redusere forurensning ved fangdammer (renseparker), tak over gjødsellager, erosjonssikring er satt opp med 6. og 7. og 8. prioritet for 2024-2031 når det gjelder SMIL midler.

2.5 Kulturminner, kulturmiljø og verneverdige bygninger i landbruket.

I Eigersund er det plasser hvor gamle teigstrukturer er intakt med gamle veifar, klopper, tre- og steinbruere, gamle bygninger, rydningsrøyser, steingjerder, bekkelar og gravhauger. Disse områdene kan ha verneverdige hus, kulturminner, ha store opplevelsesverdier og høyt biologisk mangfold. Dette er områder som kan gro igjen uten skjøtsel. Viktig med skjøtsel av kulturminner og kulturmiljøer inkludert verneverdig bygg og området rundt disse. Det er også viktig å ta vare på fine steingjerder.

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter som det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng, jf. §2 i kulturminne loven.

Verneverdige bygninger er arkitektonisk eller kulturhistorisk bygninger som ikke er fredet, som likevel bør bevares etter antikvariske metoder og prinsipper.

Forskriften omfatter ikke freda bygninger. I Eigersund er det mange verneverdige bygninger på gårdsbruk som er registrert i SEFRAK registeret som er et sentralt register innen verneregimet. Ved å bevilge SMIL-midler til tiltak for slike bygg, håper en at flere eldre boliger og driftsbygninger på gårdsbruk kan bli tatt vare på. Det presiseres at det innenfor denne ordningen kun er utvendige påkostninger det kan gis tilskudd til. Jordbruksarealene på bruket må være i aktiv drift (selvstendig eller bortleie).

Det kan gis SMIL midler til kulturminner og kulturmiljøer, inkludert verneverdige bygninger gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting etter kulturminnefaglige retningslinjer. Det kan også gis tilskudd til skjøtsel av vegetasjon på og omkring disse. Rogaland fylkeskommune bør høres før det kan bevilges midler.

Tiltak for å bevare verneverdige bygninger, steingjerder, automatisk freda kulturminner og andre tiltak kulturminner er satt opp i aktivitetsbudsjettet med 9., 10., 11. og 12 prioritet for 2024- 2031 når det gjelder SMIL midler.

2.7 Prioriteringer i SMIL strategi vist i tabell etter tiltaksliste i Agros

Hovedtema	Miljøtema	Prioritet	Tilskudd inntil
Kulturlandskap	1.1 Verdifull innmark		
	1.2 Verdifull utmark		
	1.3 Andre tiltak i kulturlandskapet	5	30%
Biologisk mangfold	2.1 Hule eiker		
	2.2 Slåttemark/ Slåttemyr	4	100%
	2.3 Kystlynghei	3	100%
	2.4 Trua naturtyper		
	2.5 Biologisk verdifulle areal		
	2.6 Fjerne fremmede arter		
	2.7 Andre tiltak på biologisk mangfold		
Kulturminne/kulturmiljø	3.1 Automatisk freda	11	30%
	3.2 Verneverdige bygg	9	30%
	3.3 Steingarder ol.	10	30%
	3.4 Andre tiltak for kulturminner	12	30%
Friluftsliv	4.1 Turstier	1	70%
	4.2 Andre tiltak for friluftsliv (eks. gjerdeklyver)	2	70%

Forurensning	5.1 Hydrotekniske anlegg		
	5.2 Åpne lukka bekker		
	5.3 Erosjonssikring	8	50%
	5.4 Vegetasjon/ kantsone vassdrag		
	5.5 Mot flom langs vassdrag		
	5.6 Fangdammer - etablering	7	50%
	5.7 Fangdammer - vedlikehold		
	5.8 Avrenning drivhus		
	5.9 Omlegge erosjonsutsatte areal		
	5.10 Miljøplantinger		
	5.11 Andre tiltak vatn		
Utslipp til luft	6.1 Tak gjødsellager	6	50%
	6.2 Andre tiltak utslipp		
Plantevern	7.1 Biobed		
	7.2 Andre tiltak for plantevernmidler		

3.0 Behandling av SMIL søknader

Søknadfrist for SMIL midler settes til 1.6. Etter dette behandles søknader fortløpende.